

วารสารมานุษยวิทยา

Journal of Anthropology, Sirindhorn Anthropology Centre (JASAC)

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2564)

Volume 4 Number 2 (July – December 2021)

ISSN 2630-001X (Print) 2773-9619 (Online)

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

กรุงเทพมหานคร

จุฬ

วารสารมานุษยวิทยา

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2564)

วารสารมานุษยวิทยาเป็นวารสารวิชาการของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) มีเป้าหมายสำคัญ 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง การสนับสนุนยกระดับ และเผยแพร่การศึกษาใหม่ ๆ ทางมานุษยวิทยาที่อธิบายพลวัตทางสังคม และวัฒนธรรมของมนุษย์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประการที่สอง การสนับสนุนให้นักมานุษยวิทยารุ่นต่าง ๆ ได้ผลิตงานวิชาการที่มีคุณภาพ สามารถอธิบายสภาพปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อคุณค่าและศักดิ์ศรีของมนุษย์ รวมถึงความเหลื่อมล้ำ ความไม่เป็นธรรมและอคติทางสังคม ประการที่สาม การส่งเสริมความเข้าใจและเปิดโลกทัศน์ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการศึกษาชีวิตมนุษย์ เป้าหมายทั้ง 3 ประการนี้คือปรัชญาและพันธกิจสำคัญของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรที่เล็งเห็นว่าความรู้ทางมานุษยวิทยาคือสิ่งที่จำเป็นต่อสังคมเพื่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของมนุษย์และความแตกต่างทางสังคมในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

วารสารมานุษยวิทยา มีการตีพิมพ์เผยแพร่ปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม โดยเปิดรับข้อเสนอบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษผ่านระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journal Online)

สามารถอ่านและดาวน์โหลดบทความได้ที่ <https://tci-thaijo.org/index.php/jasac>

Journal of Anthropology, Sirindhorn Anthropology Centre (JASAC)
Volume 4 Number 1 (January – June 2021)

The Journal of Anthropology, an academic publication of the Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization) (SAC), has 3 important objectives. Firstly, to encourage, enhance and circulate new anthropological works that demonstrate the socio-cultural dynamics of human societies from the past to present. Secondly, to support anthropologists of all generations in creating qualified research papers that investigate social issues that have affected human values, dignities, as well as social inequality, injustice, and prejudice. Thirdly, to advocate and promote fresh perspectives and approaches in studying human activities. These three objectives are the philosophical underpinning of the SAC's mission, which recognizes that anthropological knowledge is essential for creating peaceful coexistence of human and societal differences in our rapidly changing globalized world.

The Journal of Anthropology publishes 2 issues each year, the first issue of January-June and the second issue of July-December. We welcome academic contribution both in Thai and English. Articles can be submitted through our online system.

visit journal: <https://tci-thaijo.org/index.php/jasac>

คณะที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ

นิติ ภาวครพันธุ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ศิราพร ณ ถลาง	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อานันท์ กาญจนพันธุ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ยศ สันตสมบัติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ชยันต์ วรรณะภูติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
เสมอชัย พูลสุวรรณ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ธนิศ เลิศชาญฤทธ์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รัชมี ชูทรงเดช	มหาวิทยาลัยศิลปากร
โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์	ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

กองบรรณาธิการ

ไสวตรี ณ ถลาง	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จักรพันธ์ ชัดชุมแสง	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
วสันต์ ปัญญาแก้ว	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
อนุสรณ์ อนุโณ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ยุกติ มุกดาวิจิตร	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
พิเชฐ สายพันธ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
บุญเลิศ วิเศษปรีชา	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สายพิน ศุภทอมงคล	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
กนกวรรณ ธารวรรณ	มหาวิทยาลัยมหิดล
สิริพร สมบูรณ์บุรณะ	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
ดำรงพล อินทร์จันทร์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
เอกรินทร์ พึ่งประชา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ตรงใจ หุตุางกูร	ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

บรรณาธิการ

นฤพนธ์ ดัวงวิเศษ	ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
------------------	--

ผู้ช่วยบรรณาธิการและประสานงานทั่วไป

นพพล เมฆมาก	ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
-------------	--

Advisory Board:

Niti Pawakapan
Siraporn Nathalang
Anan Ganjanapan
Yos Santasombat
Chayan Vaddhanaphuti
Samerchai Poonsuwan
Thanik Lertcharnrit
Rasmi Shoocongdej
Komatra Chuengsatiansup

Chulalongkorn University
Chulalongkorn University
Chiang Mai University
Chiang Mai University
Chiang Mai University
Thammasat University
Silpakorn University
Silpakorn University
Princess Maha Chakri Sirindhorn
Anthropology Centre (Public Organization)

Editorial Board:

Sowatree Nathalang
Jaggapan Cadchumsang
Pinkaw Laungaramsri
Wasan Panyagaew
Anusorn Unno
Yukti Mukdawijitra
Pichet Saiphan
Boonlert Visetpricha
Saipin Suputtamongkol
Kanokwan Tharawan
Siriporn Somboonburana
Damrongphon Inchan
Ekarin Phungpracha
Trongjai Hutangkura

Kasetsart University
Khon Kaen University
Chiang Mai University
Chiang Mai University
Thammasat University
Thammasat University
Thammasat University
Thammasat University
Thammasat University
Mahidol University
Walailak University
Silpakorn University
Silpakorn University
Princess Maha Chakri Sirindhorn
Anthropology Centre (Public Organization)

Editor:

Narupon Duangwises

Princess Maha Chakri Sirindhorn
Anthropology Centre (Public Organization)

Assistant editor:

Nopphol Mekmak

Princess Maha Chakri Sirindhorn
Anthropology Centre (Public Organization)

ที่ทำการกองบรรณาธิการ

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

20 ถนนบรมราชชนนี ดลิ่งชัน กรุงเทพฯ 10170

โทร 02 880 9429 - 3807

Editorial Offices

Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization),

20, Boromrachachonni Road, Taling-Chan, Bangkok, Thailand, 10170,

tel. (+662) 8809429 ext. 3807

ออกแบบปก

วิสูตร สิงห์โส

จัดรูปเล่ม / ตรวจพิสูจน์อักษร

วรัญญา เพ็ชรคง

จัดพิมพ์โดย

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) กรุงเทพฯ โทร. 02-880-9429

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ภาพพิมพ์

ISSN

2630-001X (Print) 2773-9619 (Online)

copyrights@2021 by Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre
(Public Organization)

สารบัญ (Centents)

บทบรรณาธิการ	9
บทความวิชาการ	
บทสะท้อนงานมานุษยวิทยาสาธารณะกรณีคนไร้บ้าน บุญเลิศ วิเศษปรีชา	12
ชาวโอริงอัสลี กลุ่มจาโฮ จังหวัดยะลา-นราธิวาส: การวิจัยสำรวจภาคสนามเบื้องต้น บัณฑิต ไกรวิจิตร และ ฌายิบ อาแวบือซา	53
ชาติพันธุ์วรรณาดิจิทัล: ความท้าทายและแนวปฏิบัติด้านจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์ จักรพันธ์ ชัดชุมแสง	109
การศึกษาลูกปัดแก้วสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลาย ถึงสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้น จากแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ภาคกลาง ของประเทศไทย สุสดี รอดเจริญ และ ทนงศักดิ์ เลิศพิพัฒน์วรกุล	143
จารีกวดปู่บัว: คำแปลใหม่ การกำหนดอายุ บริบททางประวัติศาสตร์ และตำนาน ตรงใจ หุตางกูร	186
พิพิธบางลำพูกับแฟนตาซีชาตินิยม การสร้างการรับรู้และอารมณ์ความรู้สึก ธนวัฒน์ ปัญญานันท์ และ นฤมล อีรวัฒน์	220

บทความปริทัศน์

จากปรัชญาหลังมนุษย์ สู่มานุษยวิทยาไซบอร์ก (Cyborg Anthropology) 240

วสันต์ ปัญญาแก้ว

ทฤษฎีวิพากษ์เชื้อชาติ (Critical Race Theory) และการกลับมา 252

ของปัญหาอคติการเหยียดเชื้อชาติ

พิเชฐ สายพันธ์

บทปริทัศน์หนังสือ

Ban Chiang, Northeastern Thailand Volume 2 (2A, 2B, 2C) 261

ธนิช เลิศชาญฤทธ์

แนวปฏิบัติสำหรับส่งบทความ 269

บทบรรณาธิการ

นฤพนธ์ ตัวงวิเศษ

ในโลกที่กำลังเผชิญกับความปั่นป่วนจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ความสัมพันธ์ทางสังคมและแบบแผนการดำรงชีวิตของมนุษย์ดูเหมือนจะเปลี่ยนแปลงอย่างกระทันหันซึ่งไม่อาจคาดเดาได้ว่าเส้นทางของมนุษย์จะเดินไปสู่สิ่งใด ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นความไม่แน่นอนและความเปราะบางของการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนที่ขาดโอกาส ไม่ว่าจะเป็นคนไร้บ้านและกลุ่มชาติพันธุ์ ในบทความของบุญเลิศ วิเศษปรีชา ชี้ให้เห็นว่าสังคมมักจะมองคนไร้บ้านเป็นปัญหา ในขณะที่ชีวิตของคนไร้บ้านคือกระจกสะท้อนความไม่เท่าเทียมซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรัง รัฐและองค์กรต่าง ๆ มักจะแก้ปัญหาคอนไร้บ้านด้วยวิธีสังเคราะห์มากกว่าจะแสวงหาวิธีคิดใหม่ ๆ ที่ทำให้คนไร้บ้านมีทางเลือกที่จะกำหนดชีวิตของตัวเอง ในบทความของบัณฑิต ไกรวิจิตร และณายิบ อาแวบือซา ชี้ให้เห็นชีวิตของกลุ่มชนโอริงอัสลี ซึ่งเป็นกลุ่มชนเก็บของป่าล่าสัตว์ อาศัยอยู่บริเวณเทือกเขาที่เป็นพรมแดนติดต่อยกหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย กลุ่มคนเหล่านี้ได้รับผลกระทบจากการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้พวกเขาขาดแคลนอาหาร มีปัญหาสุขภาพ และต้องกลายเป็นแรงงานรับจ้างให้กับคนไทย การเผชิญหน้ากับอิทธิพลของระบบทุนนิยมและอำนาจรัฐ พร้อมกับความสามารถที่จะรักษาวิถีวัฒนธรรมของโอริงอัสลีคือโจทย์ที่ท้าทายในโลกที่เคลื่อนตัวไปอย่างรวดเร็ว

บทความของจักรพันธ์ ชัดชุมแสง เสนอการทำความเข้าใจวิธีการทำงานของนักมานุษยวิทยาในพื้นที่ดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งกำลังแผ่ขยายกว้างและมีบทบาทต่อชีวิตของมนุษย์มากขึ้น แต่สิ่งที่ควรพิจารณาคือจริยธรรมในการศึกษาชีวิตคนในสังคมออนไลน์ซึ่งมักจะมีตัวตนที่หลากหลายและไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่ เส้นแบ่งระหว่างความจริงและความลวง ความเป็นส่วนตัวกับความเป็นสาธารณะ มีความคลุมเครือและยากจะตัดสิน เมื่อพรมแดนต่าง ๆ พรา่เลือน สิ่งที่ต้องระมัดระวังมากขึ้นคือการไม่ทำให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งถูกโจมตีและได้รับความเสื่อมเสีย สิ่งนี้อาจเกี่ยวข้องกับความเป็นส่วนตัว

ที่เพิ่มมากขึ้นในการทำงานทางมานุษยวิทยาในยุคที่มนุษย์อำพรางตัวเองด้วยเทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่ ในบทความของมุสตี รอดเจรีญและทงซึกดี เลิศพิพัฒน์วรกุล อธิบายถึงลูกปัดแก้วที่มนุษย์ในอดีตสร้างขึ้น นอกจากจะมีความรู้เกี่ยวกับวัตถุดิบชนิดต่าง ๆ แล้ว มนุษย์ยังเข้าใจวิธีการผลิตลูกปัดที่แตกต่างกัน รวมถึงการเป็นสินค้าที่นำเข้ามาจากหลายแหล่งตามเส้นทางสายไหมในอดีต ในบทความของตรงใจ หุตางกูร ได้ตีความจารึกวัดคูบัวที่เป็นภาษาบาลี โดยวิเคราะห์ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองเมืองสุพรรณบุรีกับผู้หญิงชาวลำพูนในช่วง พ.ศ.2089 ซึ่งเป็นสมัยของสมเด็จพระไชยราชาธิราช พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 13 แห่งอาณาจักรอยุธยาในสมัยราชวงศ์สุพรรณภูมิ บทความของธนวัฒน์ ปัญญานันท์ และนฤมล อีรวัฒน์ อธิบายให้เห็นว่าการนำเสนอเรื่องราวในพิพิธบางลำพู สะท้อนอุดมการณ์ชาติและเลือกพูดเฉพาะวัฒนธรรมที่สวยงามสงบสุขของผู้คน มากกว่าจะเสนอชีวิตคนที่ผูกพันกับโรงฝิ่นและช่องโสเภณี รวมถึงการแพร่หลายของบาร์ที่ทหารอเมริกันเข้ามาใช้บริการในช่วงสงครามเย็น

บทความของวสันต์ ปัญญาแก้ว ชี้ให้เห็นบทบาทและอำนาจของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) ที่แทรกตัวอยู่ในเทคโนโลยีสมัยใหม่ สังคมที่กำลังเคลื่อนไปจึงเป็นสังคมยุคหลังมนุษย์ (Posthuman) สังคมดังกล่าวนี้ถูกมองในฐานะเป็นความขัดแย้งระหว่างสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ ซึ่งทุกสิ่งล้วนมีอิทธิพลต่อกัน มนุษย์มิได้เป็นศูนย์กลางโลกและไม่สามารถควบคุมสิ่งอื่นได้ ความคิดเช่นนี้นำไปสู่การอธิบายโลกที่ต่างไปจากเดิม โดยมองเห็นกระบวนการและปฏิบัติการที่ปราศจากเอกภาพและปลายทางที่ชัดเจน ในการศึกษาทางมานุษยวิทยาแนวไซบอร์ก (Cyborg Anthropology) จึงเป็นความพยายามที่จะทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับบอมมนุษย์ โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เป็น “ผู้กระทำการ” ที่กำลังเปลี่ยนแปลงโลก บทความของพิเชฐ สายพันธ์ ชี้ให้เห็นว่าปัจจุบันการเหยียดเชื้อชาติกำลังทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะในสังคมอเมริกันที่มีการทำร้ายและเหยียดหยามคนผิวดำและคน

ผิวสีที่เข้าไปเป็นแรงงานในประเทศสหรัฐอเมริกา ปัญหาเชื้อชาตินิยมกำลัง
ผนวกเข้ากับปัญหาทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ทำให้คนผิวขาวคิดว่าคน
ต่างชาติเป็นภัยอันตรายต่อพวกเขา เห็นได้จากการรังเกียจและหวาดกลัว
ชาวมุสลิม มาจนถึงการเสียชีวิตของ George Floyd สิ่งนี้คือปัญหาความ
รุนแรงที่ดำรงอยู่ในสังคมอเมริกันซึ่งเป็นความลึกลับของอุดมการณ์เสรีนิยม
และความฝันถึงสังคมที่เท่าเทียมที่ยากจะเป็นจริง